

ДАНИ ПРО АВТОРА

Кварацхелія М.С., доктор економічних наук, професор, старший науковий співробітник Інституту економіки ім. П.Гугушвілі Тбіліський державного університету ім.І.Джавахишвілі, Грузія.

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Кварацхелія М.С., доктор экономических наук, профессор, старший научный сотрудник Института экономики им. П.Гугушвили Тбилисского государственного университета им. И.Джавахишвили, Грузия.

DATA ABOUT THE AUTHOR

Kvaratskhelia M.S. Doctor of Economics, professor, Senior Research P.Huhushvili Institute for Economic, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia.

УДК 314.17

ПРОБЛЕМИ БЕЗРОБІТТЯ ТА ВІДТОРГНЕННЯ НАСЕЛЕННЯ З РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

Коваль С.П.

Предметом статті є дослідження політики зайнятості населення в Україні, спрямованої на забезпечення державного регулювання процесу безробіття в сучасних умовах розвитку ринку праці. У статті розглянуто окремі проблеми безробіття, які впливають на соціально-економічне відторгнення населення з ринку праці України, з урахуванням різних факторів розвитку суспільства.

У дослідженні використовувались загальнонаукові та спеціальні методи: аналізу та синтезу, аналогії та порівняння, статистичних оцінок тощо.

Результати роботи. Висвітлено особливості деяких індикаторів безробіття та основні ризики відторгнення. Як протидію відторгненню визначено підходи до подолання зазначених проблем в якості соціально-економічного залучення населення з метою ефективного розвитку ринку праці України.

Результати дослідження можуть бути використані всіма зацікавленими сторонами, у тому числі органами державної виконавчої влади при вдосконаленні механізмів реалізації соціально-економічної політики зайнятості та державного регулювання ринку праці України.

Висновки. Незважаючи на те, що соціально-економічне відторгнення населення має багатоаспектний характер, ключовою проблемою, яка впливає на це явище, є приналежність до ринку праці. Це пояснюється тим, що в сучасному суспільстві оплачувана праця не лише залишається основним джерелом доходів, а й визначає рівень життя особи, її відчуття власної значимості, самоповаги та успішності.

Поширення соціального залучення населення має стати головним компонентом комплексу заходів щодо зменшення обсягів безробіття на сучасному етапі ринкової економіки, оскільки здатність людини до продуктивної праці є найціннішим ресурсом економічного розвитку країни.

Ключові слова: безробіття населення, соціально-економічне відторгнення, ризик відторгнення, індикатор впливу, соціально-економічне залучення, ринок праці.

ПРОБЛЕМЫ БЕЗРАБОТИЦЫ И ОТТОРЖЕНИЯ НАСЕЛЕНИЯ С РЫНКА ТРУДА УКРАИНЫ

Коваль С.П.

Предметом статьи является исследование политики занятости населения в Украине, направленной на обеспечение государственного регулирования процесса безработицы в современных условиях развития рынка труда. В статье рассмотрены отдельные проблемы безработицы, которые влияют на социально-экономическое отторжение населения от рынка труда Украины, с учетом различных факторов развития общества.

В исследовании использовались общенаучные и специальные методы: анализа и синтеза, аналогии и сопоставления, статистических оценок и др.

Результаты работы. Отображены особенности некоторых индикаторов безработицы и основные риски отторжения. Как противодействие отторжению определены подходы к преодолению обозначенных проблем в качестве социально-экономического вовлечения населения с целью эффективного развития рынка труда Украины.

Результаты исследования могут быть использованы всеми заинтересованными сторонами, в том числе органами государственной исполнительной власти при усовершенствовании механизмов реализации социально-экономической политики занятости и государственного регулирования рынка труда Украины.

Выводы. Несмотря на то, что социально-экономическое отторжение населения имеет многоаспектный характер, ключевой проблемой, которая влияет на это явление, есть принадлежность к рынку труда. Это объясняется тем, что в современном обществе оплачиваемый труд не только остается основным источником доходов, но и определяет уровень жизни личности, ее чувство собственной значимости, самоуважения и успешности.

Распространение социального привлечения населения должно стать главным компонентом комплекса мероприятий относительно уменьшения объемов безработицы на современном этапе рыночной экономики, поскольку способность человека к производительному труду является наивысшим ресурсом экономического развития страны.

Ключевые слова: безработица населения, социально-экономическое отторжение, риск отторжения, индикатор влияния, социально-экономическое вовлечение, рынок труда.

THE PROBLEMS OF UNEMPLOYMENT AND EXCLUSION FROM LABOR MARKET OF UKRAINE

Koval' S.P.

The subject of article is a research of employment policy of population in Ukraine, which direct to ensuring state regulation of unemployment in the modern conditions of developing of labor market. The article deals with some problems of unemployment, which influences to social-economic exclusion of population from labor market of Ukraine, with takes into different factors of society development.

In the research were used to general scientific and special methods: analysis and synthesis, analogies and comparisons, statistical assessments, etc.

The results of work. *The article highlights the features of some indicators of unemployment and the risks of exclusion. As opposition to prompter defined approaches to overcoming these issues as socio-economic inclusion with the purpose of effective development of the labor market of Ukraine.*

The results of the research may be used by all interesting parties, including organs of State executive power in improving the mechanisms for the implementation of socio-economic policy employment and State regulation of the labor market of Ukraine.

The conclusions. *Despite the fact that socio-economic exclusion of the population has many aspects character, a key issue that affects this phenomenon is belonging to the labor market. This is due to the fact that in today's society paid work not only remains the main source of income, but also determines the level of life of the person, its sense of its own importance, self esteem and achievement.*

The spread of social inclusion of the population has become a major component of the complex of measures for the reduction of unemployment at the present stage of market economy, since the ability of man to productivity is the most valuable resource of the economic development of the country.

Keywords: *unemployment of population, social-economic exclusion, risk of exclusion, indicator of influence, social-economic inclusion, labor market.*

Постановка проблеми. Трансформаційні зміни, що відбуваються на ринку праці України протягом останніх років, призвели до виникнення негативних тенденцій, пов'язаних з функціонуванням сфери зайнятості населення в цілому та окремих її складових. Враховуючи те, що розвиток ринку праці характеризується збільшенням обсягів незайнятості населення, а також значними масштабами вивільнення робочої сили, однією з найгостріших на сьогодні залишається проблема збереження достатньої вагомості частки безробітних у складі економічно активного населення та обмежені можливості їх працевлаштування, що формує основу для наростання соціально-економічних ризиків у сфері праці.

Проблеми безробіття та обмежені можливості працевлаштування є одними із найважливіших факторів, що призводять до відторгнення населення від економічно активної життєдіяльності. Тобто, безробіття є основним фактором соціально-економічного відторгнення населення, оскільки виключення людей зі сфери зайнятості не тільки залишає їх без доходів і відповідних благ, а й обмежує їхні можливості подальшого залучення до продуктивної праці.

Кінцевим результатом зменшення впливу проблем безробіття має стати суспільний процес, завдяки якому особи, що знаходяться на межі відторгнення, отримують можливості та ресурси, необхідні для повноцінної участі в соціально-економічному житті, а також для досягнення рівня життя та достатку, який вважається нормальним для суспільства в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання функціонування ринку праці, механізму його дії, причин виникнення безробіття і т. ін. знайшли висвітлення в працях науковців, дослідженнях вчених економістів і соціологів: З.П. Бараник, Д.П.Богині, В.С. Васильченка, О.М. Гладуна, М.І. Долішнього, Т.М. Кір'ян, Г.І.Купалової, Е.М. Лібанової, В.В. Онікієнка, Л.Г. Рождественської, В.А. Савченка, Г.Г. Трофімової, О.М. Уманського, В.М. Шамоти, Л.С. Шевченко та ін. Проте, проблеми зменшення безробіття залишаються актуальними і на сьогоднішній день.

Метою статті є дослідження окремих проблем безробіття як чинників соціально-економічного відторгнення та надання пропозицій щодо їх усунення шляхом подальшого залучення населення на ринок праці України.

Виклад основного матеріалу. Починаючи з 90-х років минулого століття, в Україні відбувалося стрімке підвищення темпів зростання безробіття населення, що було пов'язано з труднощами перехідного періоду національної економіки. Ринок праці вимагав нових можливостей як від роботодавців, так і від працівників. Не володіючи певними професійними навичками та вмінням професійного перенавчання, значна частина населення опинилася не лише за межею бідності як безробітна, а все більше поповнювала чисельність відторгнених економічно активним суспільством. За своєю сутністю соціально-економічне відторгнення можна визначити як нездатність людини брати участь у важливих аспектах соціально-

економічного життя, в тому числі бути повноправним учасником ринку праці. Ринку праці при цьому виступає одним із важливих каналів матеріалізації ризиків такого відторгнення населення [1].

Специфіка перехідного періоду до ринкових відносин і фінансово-економічна криза останніх років сприяли погіршенню соціальної захищеності багатьох категорій населення та підвищенню обсягів його безробіття. На сьогодні беззаперечним є той факт, що безробіття населення, особливо у довготривалій або прихованій формі, спричинене загальним економічним спадом, може спровокувати стрімке зростання масштабів соціально-економічного відторгнення населення, оскільки соціально-економічне відторгнення, як правило, є результатом довготривалого безробіття, а також економічної пасивності населення.

Характерну особливість соціально-економічних умов, які нині складаються в Україні, головним чином формує реалізація комплексу реформ у різних сферах суспільного життя. Труднощі, що виникають на шляху сучасного етапу реформування економіки України серед іншого загалу проблем спричиняють, зокрема, зниження загального рівня зайнятості, а неминучі виробничі та структурні зміни в економіці призводять до зростання структурного, часткового, „прихованого» та інших видів безробіття населення. Потенційне безробіття, а відтак і значну загрозу для соціально-економічної стабільності суспільства, в основному утворюють ті групи населення, які є соціально незахищеними та вразливими до змін кон'юнктури ринку праці. Цілоком прогнозованим наслідком впливу таких проблем в соціально-економічній сфері може стати зростання й офіційного (наявного) безробіття, адже очікується посилення конкуренції між суб'єктами господарювання, підвищення вимог до ефективності функціонування підприємств (робочих місць) на основі впровадження науково-технічних досягнень, зростання мобільності робочої сили, вимог професійного рівня до неї тощо.

Визначення безробітних у національному законодавстві є вужчим порівняно зі стандартним визначенням Міжнародної організації праці (МОП) через обмеження віку тільки працездатним особам, необхідність підтвердження відсутності доходів і факту реєстрації в державній службі зайнятості України.

Наявність структурної диспропорції між попитом на робочу силу та її пропозицією є фактором, що обмежує як можливості працевлаштування безробітних, так і задоволення потреб роботодавців у працівниках. Навантаження зареєстрованих безробітних на 10 вільних робочих місць (вакантних посад) у цілому по країні збільшилося зі 145 осіб на кінець 2014 р. до 189 осіб на кінець 2015 р. (рис. 1) [2].

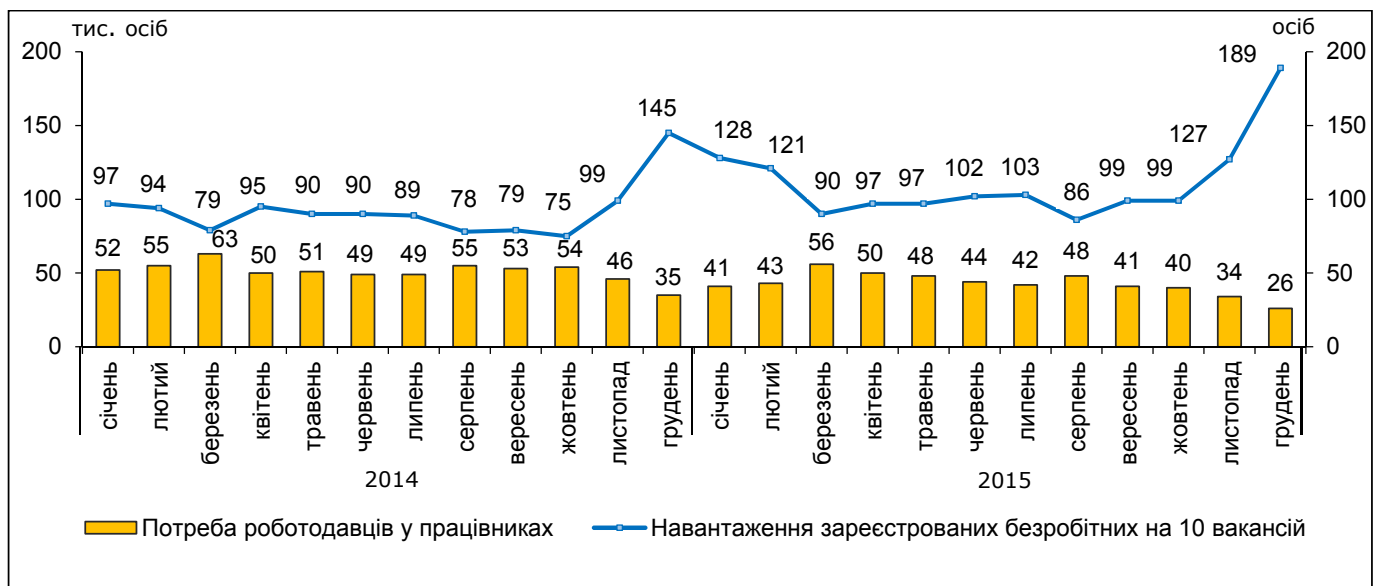

Рисунок 1. Попит і пропозиція робочої сили на зареєстрованому ринку праці у 2014-2015 роках (на кінець місяця)

Для аналізу безробіття населення України та його відторгнення від ринку праці слід скористатися такими індикаторами за методологією МОП:

- 1) чисельність безробітних за статтю, місцем проживання та способами пошуку роботи (табл. 1);
- 2) рівні безробіття населення за віковими групами, статтю та місцем проживання (рис. 2, табл. 2, рис. 3);
- 3) структура чисельності безробітних за причинами незайнятості (табл. 3);
- 4) розподіл чисельності безробітних за тривалістю пошуку роботи (табл. 4);
- 5) рівні безробіття населення за методологією МОП і з урахуванням зневірених у пошуках роботи та інших економічно неактивних громадян (рис. 4).

1. Чисельність безробітних в Україні у віці 15–70 років за методологією МОП у 2015 р. становила 1,7 млн. осіб, з них майже дві третини склали мешканці міських поселень (1,1 млн. осіб). Із загальної кількості безробітних 1,3 млн. осіб, або 77,8%, раніше працювали, а інші 0,4 млн. осіб шукали роботу вперше та не мали досвіду роботи. До останньої категорії в основному належала молодь, яка була не працевлаштована після закінчення навчальних закладів. Так, серед таких безробітних у 2015р. частка осіб віком 15–24 роки складала

68,9%, а у віці 25–29 років – 18,1%. Більшість безробітних шукали роботу самостійно (72,5%), а решта зверталася за допомогою до державної служби зайнятості. Розподіл безробітного населення за статтю, місцем проживання та способами пошуку роботи наведено у таблиці 1 [2].

Таблиця 1. Безробітне населення України за статтю, місцем проживання та способами пошуку роботи у 2015 році

	Усе населення	Жінки	Чоловіки	Міські поселення	Сільська місцевість
Безробітне населення у віці 15-70 років, усього, тис. осіб	1654,7	692,2	962,5	1121,4	533,3
з них особи, які шукали роботу, намагались організувати власну справу, тис. осіб	1617,4	681,5	935,9	1099,4	518,0
у тому числі за способами пошуку роботи, у відсотках до підсумку					
через пресу (оголошення)	13,2	13,2	13,2	16,4	6,4
через Інтернет	12,7	13,7	12,0	16,3	5,1
особисті зв'язки	37,0	30,7	41,6	35,0	41,1
зверталися безпосередньо до адміністрації (роботодавця)	8,5	6,5	9,9	7,6	10,4
зверталися до державної служби зайнятості	27,5	35,3	21,8	23,7	35,5
зверталися до приватної фірми з працевлаштування	0,5	0,2	0,8	0,3	1,1
інше	0,6	0,4	0,7	0,7	0,4

При оцінці диференціації безробіття за місцем проживання слід враховувати, що, згідно із методологією МОП, зайнятими вважаються особи, які працюють в особистих селянських господарствах за умови часткового продажу вироблених продуктів рослинництва чи тваринництва. Тому, враховуючи таку форму зайнятості, загальний рівень безробіття сільського населення є значно нижчим, ніж у містах, і забезпечується ця перевага саме за рахунок зайнятості у домашньому сільському господарстві. Безперечно, така робота є тимчасовою формою зайнятості з метою задоволення основних потреб домогосподарств, що аж ніяк не задовольняє населення, передусім молодь, у довгостроковій перспективі. Тому, молодь на сьогоднішній день прагне знайти роботу у містах, маючи на меті отримання більших заробітків на більш привабливих посадах.

2. Рівень безробіття населення віком 15–70 років за методологією МОП у цілому по Україні у 2015 р. становив 9,1% економічно активного населення зазначеного віку, а серед населення працездатного віку – 9,5%. Цей показник був вищим серед населення сільської місцевості (9,4%) порівняно з мешканцями міських поселень (9,0%). Відповідний середній показник по 28 країнах Євросоюзу (9,4%) був вищим, ніж в цілому по Україні. При цьому слід зазначити, що цей показник для Європи розраховується у відсотках до економічно активного населення у віці 15-74 роки, для України – у віці 15–70 років (рис. 2) [3].

Найвищий рівень безробіття в Україні за методологією МОП спостерігався серед молоді віком 15–24 роки, а найнижчий – серед осіб віком 50–59 років (таблиця 2) [2].

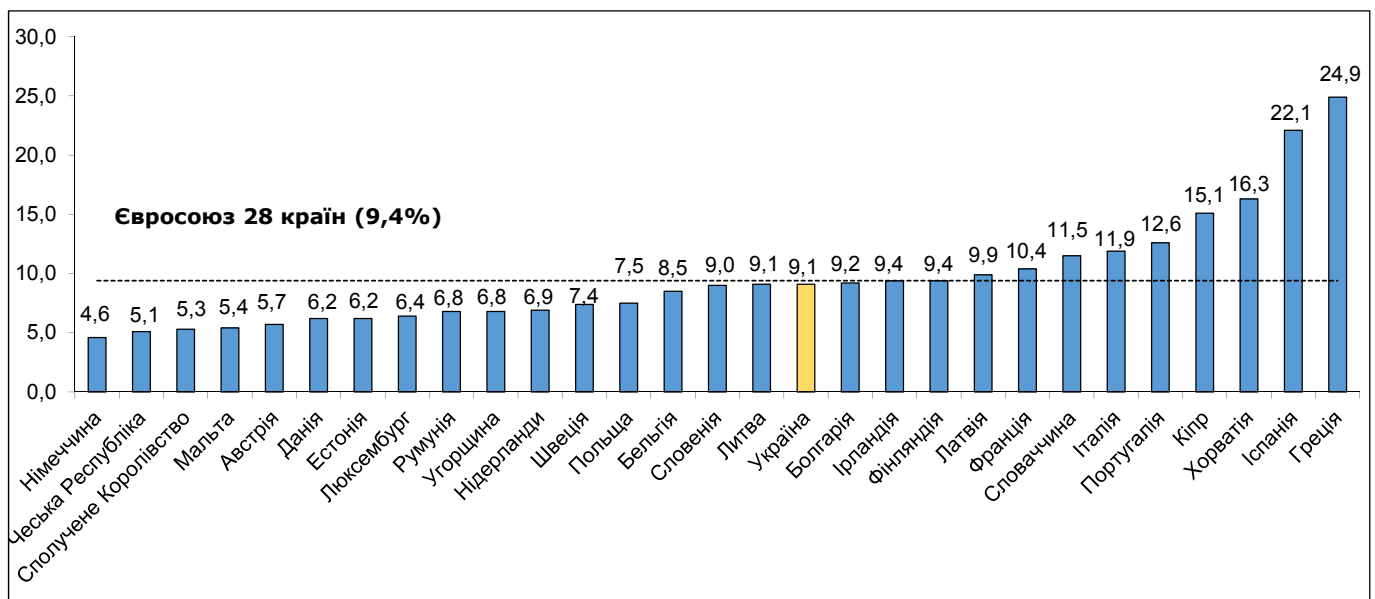

Рисунок 2. Рівень безробіття населення у країнах Євросоюзу та Україні у 2015 році

Таблиця 2. Рівень безробіття населення України за віковими групами, статтю та місцем проживання у 2015 році (% до кількості економічно активного населення відповідної вікової групи)

	Усього	У тому числі за віковими групами, років							Працездатного віку
		15–24	25–29	30–34	35–39	40–49	50–59	60–70	
Усе населення	9,1	22,4	11,2	9,7	7,2	7,6	6,3	0,1	9,5
жінки	8,1	21,9	10,8	8,4	6,7	7,1	4,6	0,0	8,5
чоловіки	10,1	22,7	11,4	10,8	7,7	8,1	7,9	0,1	10,4
міські поселення	9,0	23,5	10,8	9,4	7,5	7,6	6,3	0,1	9,3
сільська місцевість	9,4	20,7	12,0	10,8	6,6	7,6	6,4	-	9,9

Слід зазначити, що рівень безробіття населення віком 15-70 років у мешканців сільської місцевості на 0,4 в.п. перевищував відповідний показник серед городян, а у чоловіків – на 2,0 в.п. від рівня безробіття жінок.

Рівень безробіття населення працездатного віку за методологією МОП у 3,5 рази перевищував рівень зареєстрованого безробіття, розрахованого по відношенню до економічно активного населення працездатного віку: у жінок – у 2,5 рази, чоловіків – у 5,2 рази, міських поселеннях – у 3,9 рази, сільській місцевості – у 3,1 рази (рис.3) [2].

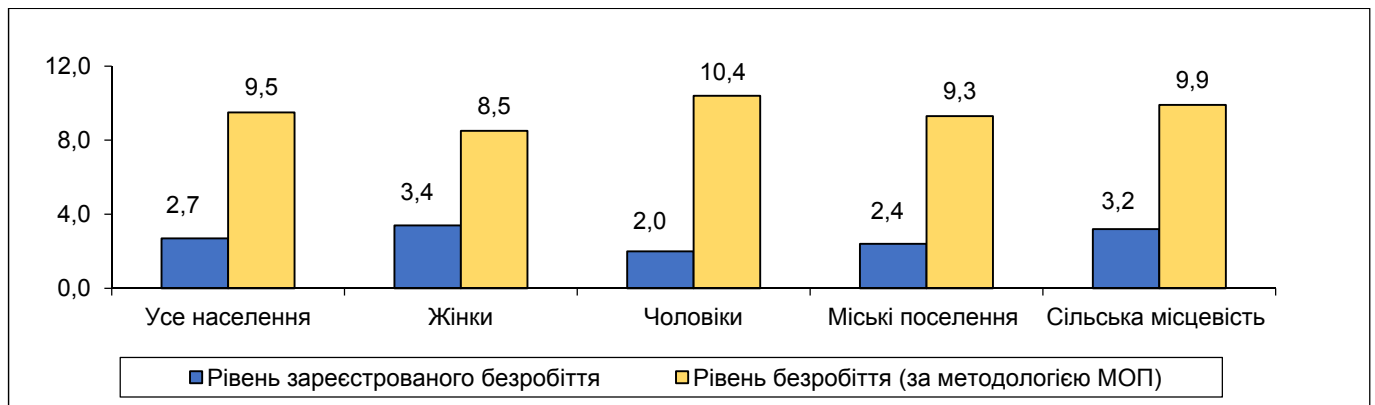

Рисунок 3. Рівні безробіття серед економічно активного населення працездатного віку за статтю та місцем проживання у 2015 році (у % до економічно активного населення працездатного віку)

3. Причини безробіття також мають певний вплив на ризик соціально-економічного відторгнення населення з ринку праці. Слід зазначити, що у 2015 р. порівняно з 2014 р. у складі безробітних за причинами незайнятості відбулося збільшення питомої ваги вивільнених з економічних причин (на 5,5 в.п.) та осіб, що мали сезонний характер роботи (на 0,6 в.п.). Водночас спостерігалось зменшення частки звільнених у зв'язку із закінченням строку контракту або договору найму та не працевлаштованих після закінчення загальноосвітніх та вищих навчальних закладів (на 3,0 в.п. у кожній групі), звільнених за власним бажанням, за угодою сторін (на 2,9 в.п.) та інших причин безробіття – на 0,7 в.п. (таблиця 3) [2].

Таблиця 3. Структура причин незайнятості безробітного населення

	2014 р.	2015 р.
Безробітне населення		
у віці 15–70 років, відсотків	100,0	100,0
у тому числі за причинами незайнятості		
вивільнені з економічних причин	22,3	27,8
звільнені за власним бажанням, за угодою сторін	31,8	28,9
звільнені у зв'язку з закінченням строку контракту або договору найму	7,8	7,5
сезонний характер роботи	9,3	9,9
не працевлаштовані після закінчення загальноосвітніх і вищих навчальних закладів	16,7	16,4
виконують домашні (сімейні) обов'язки тощо	4,6	3,7
стан здоров'я, оформлення пенсії	1,4	0,9
демобілізовані з військової строкової служби	0,3	0,3
студенти, учні денної форми навчання	0,6	0,1
інші причини	5,2	4,5

4. У структурі безробітних за тривалістю пошуку роботи значно скоротилася частка осіб, які шукали роботу до 3 місяців (на 11,3 в.п.). Водночас, удвічі збільшилась питома вага довготривалих безробітних (тих, що шукали роботу 12 місяців і більше). Внаслідок цього зросла середня тривалість безробіття (за методологією МОП) з 5 місяців у 2014 р. до 7 місяців у 2015 р. (таблиця 4) [2].

Таблиця 4. Структура безробітного населення за тривалістю пошуку роботи

	2014 р.	2015 р.
Безробітне населення	100,0	100,0
у віці 15–70 років, які шукали роботу, намагались організувати власну справу, відсотків		
за тривалістю пошуку роботи		
до 3 місяців	45,1	33,8
від 3 до 6 місяців	25,1	23,9
від 6 до 9 місяців	10,2	11,0
від 9 до 12 місяців	6,8	7,3
12 місяців і більше	12,8	24,0
Середня тривалість пошуку роботи, місяців	5	7

5. Чисельність економічно неактивного населення віком 15-70 років у 2015 р. становила 10,9 млн. осіб, або більше третини всього населення цього віку. Кожна друга особа, яка знаходилась поза робочою силою, була пенсіонером, кожна четверта – учнем (студентом), кожна п'ята виконувала домашні (сімейні) обов'язки.

До вищезазначеної категорії осіб також належать незайняті особи працездатного віку, які припинили активні пошуки роботи, тому що втратили надію її знайти (зневірені), та ті, які не знали, де і як шукати роботу, як організувати власну справу, переконані у відсутності підходящої роботи. У 2015 р. кількість таких громадян становила 219,8 тис. осіб, або 3,2% економічно неактивного населення працездатного віку. Такі особи є потенціалом робочої сили, оскільки за умови сприятливої кон'юнктури вони могли б поповнити ринок праці. З урахуванням таких громадян рівень безробіття населення працездатного віку (за методологією МОП) становив би 10,6% проти 9,5% (рис. 4) [2].

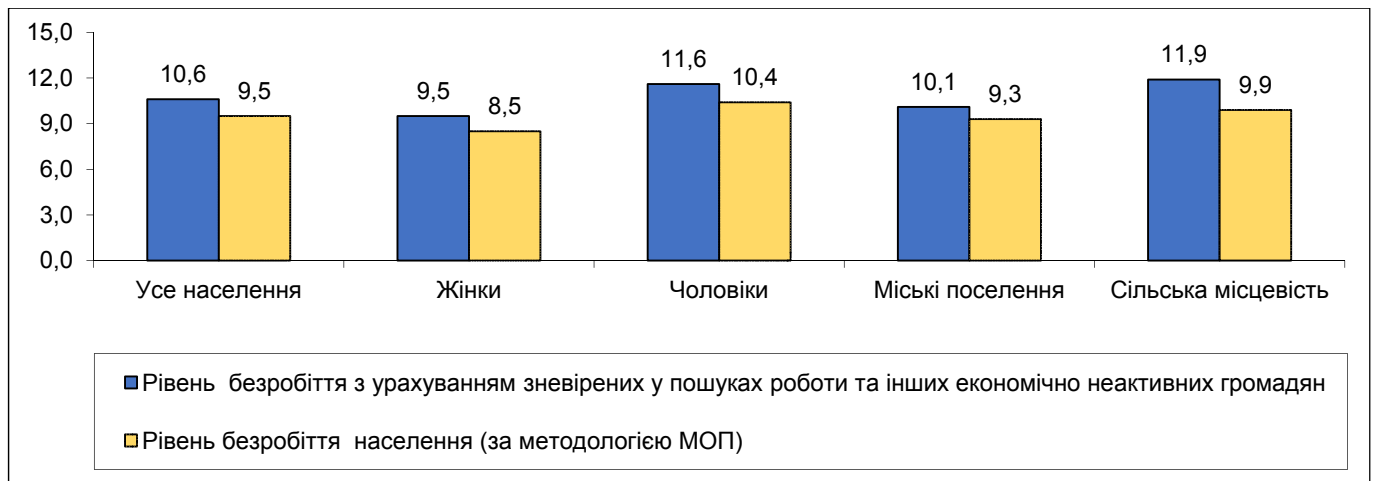

Рисунок 4. Рівні безробіття населення за методологією МОП і з урахуванням зневірених у пошуках роботи та інших економічно неактивних громадян у 2015 році (у % до економічно активного населення працездатного віку)

У свою чергу, проблеми безробіття населення зумовлюють ряд інших соціально-економічних факторів, які впливають на розвиток ринку праці та суспільства внаслідок того, що:

- робочий час є невідновлюваним, а тому обсяг благ, не вироблений внаслідок безробіття сьогодні, вже не можна компенсувати в майбутньому;
- якщо збільшується чисельність безробітних, зростають потреби на їх утримання, а це, відповідно, лягає тягарем на інших членів суспільства у вигляді різноманітних витрат і відрахувань;
- зростання безробіття послаблює попит на товари на внутрішньому ринку, в результаті чого збут товарів зменшується, спричиняючи тим самим зменшення їх виробничої потреби, а відтак і скорочення зайнятості населення;
- виникає соціально-політична напруженість в суспільстві, викликана відторгненням безробітних від соціально-економічної життєдіяльності і т. ін.

Найбільші ризики відторгнення від сфери зайнятості як ймовірності настання матеріальної незабезпеченості внаслідок втрати роботи та заробітку стосуються у першу чергу таких категорій населення:

- безробітних, особливо в разі тривалого періоду безробіття;
- деяких категорій економічно неактивного населення, зокрема осіб, які припинили пошуки роботи, оскільки втратили надію її знайти (зневірені).

Як правило, соціально-економічне відторгнення (виключення) тісно пов'язане з проблемами нерівних можливостей, оскільки певні соціальні групи більшою мірою зазнають його проявів, ніж інші. Поряд з віком та іншими соціально-демографічними характеристиками населення однією з основних детермінант нерівних

можливостей у суспільстві виступає ґендерна нерівність, яка проявляється в нерівних можливостях жінок і чоловіків стосовно участі в структурах влади, доступу до економічних ресурсів, ринку праці і т. ін. Жінки та чоловіки не лише різною мірою є вразливими до проявів соціально-економічного відторгнення, вони мають різні можливості доступу до гідної праці, престижних і високооплачуваних посад, прийняття управлінських рішень тощо.

Також ступінь соціально-економічного відторгнення населення на ринку праці значною мірою залежить від наявності освіти. Найменше відторгнення поширене серед осіб з повною вищою освітою, незалежно від статі та місця проживання. Більше половини безробітних має повну загальну середню освіту. Тому, відсутність повної вищої освіти зумовлює збільшення ризику відторгнення від сфери праці.

Досвід останніх років переконливо свідчить, що економічний розвиток, який не супроводжується активним створенням нових робочих місць, що є досить характерним для економіки України, витісняє частину економічно пасивного та безробітного населення в категорію зневірених. Зневіреними, як відомо, вважаються особи, які були готовими приступити до роботи, проте не мали останньої і впродовж останнього місяця припинили її пошуки.

Серед жінок зневірені найчастіше зустрічаються у віковій групі 50-54 роки, що у черговий раз підтверджує особливу вразливість жінок передпенсійного віку стосовно ризиків соціально-економічного відторгнення. У кращому випадку такі особи змушені влаштуватися на роботу в неформальний сектор або шукати інші нелегальні способи заробітку. Хоча така зайнятість не дає соціальних гарантій, вони йдуть на такий крок, оскільки це єдиний спосіб отримання ними доходу, навіть у такій неофіційній формі. Саме ця група осіб є основною складовою відторгненого з активного соціально-економічного життя населення та найбільше потребує допомоги суспільства, адже ці люди взагалі перестають шукати роботу і стикаються з відторгненням також і в інших сферах суспільного життя. Виключення з соціально-економічної життєдіяльності означає обмеження доступу до ринку праці, що, у свою чергу, призводить до бідності, обмежує доступ до послуг освіти, охорони здоров'я тощо, замикаючи таким чином коло втратою можливостей подальшого залучення до активної соціально-економічної позиції. Важливу роль при цьому відіграє зворотній зв'язок, коли виключення з ринку праці призводить до втрати соціальних гарантій, в тому числі отримання пенсійних виплат у майбутньому і т. ін. [4].

Єдиною протидією цим процесам може стати залучення відторгнених від соціально-економічних процесів осіб, які знаходяться у критичному стані відносно решти членів суспільства. Процес залучення населення до економічно активної діяльності передбачає протидію соціально-економічному відторгненню з точки зору статусу окремої особи, а також виступає окремим ресурсом входження населення на ринок праці, що є його характерною особливістю та власною цінністю.

Поширення соціального залучення населення має стати головним компонентом комплексу заходів щодо зменшення обсягів безробіття на сучасному етапі ринкової економіки, оскільки здатність людини до продуктивної праці є найціннішим ресурсом економічного розвитку країни. Стабільний і динамічний розвиток країни має орієнтуватися на соціалізацію економічної системи з найповнішим врахуванням потреб та інтересів населення, його заохочення до активної економічної трудової діяльності з метою реалізації власного професійно-кваліфікаційного потенціалу, а також одержання гідної винагороди за результати своєї праці. Реальний успіх реформ досягається лише за умови відповідності поставлених цілей та завдань інтересам і сподіванням широких верств населення.

Висновки. Отже, за своєю сутністю соціально-економічне відторгнення означає фактичну втрату особою можливості реалізації власних економічних інтересів і задоволення соціальних потреб. Результатом такого відторгнення є обмеження людських можливостей практично в усіх сферах життєдіяльності суспільства, що є більш глибокою та гострішою проблемою порівняно з явищем безробіття населення.

Незважаючи на те, що соціально-економічне відторгнення населення має багатоаспектний характер, ключовою проблемою, що впливає на це явище, є приналежність до ринку праці. Це пояснюється тим, що в сучасному суспільстві оплачувана праця не лише залишається основним джерелом доходів, а й визначає рівень життя особи, її відчуття власної значимості, самоповаги та успішності. Серед груп населення найбільший ризик безробіття та відторгнення зазнають в основному: молоді особи без повної вищої освіти, жінки передпенсійного віку, а також інші зневірені особи.

Подолання першочергових проблем безробіття та соціально-економічного відторгнення населення вимагає подальшого поширення залучення робочої сили з метою ефективного розвитку ринку праці України.

Список використаних джерел

1. Національна доповідь про людський розвиток 2011. Україна: на шляху до соціального залучення. – ПРООН, 2011. – С. 15.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Інтернет-сторінка Євростату. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://eppso.eurostat.ec.europa.eu/>.
4. От трансформации – к обществу для всех: Региональный доклад о человеческом развитии. – Братислава, 2011. – 132 с.

References

1. Nacional'na dopovid' pro ljuds'kyj rozvytok 2011. Ukrajyna: na shljahu do social'nogo zalucyennja. – PROON, 2011. – P. 15.
2. Oficijnyj sajт Derzhavnoji Sluzhby Statystyky Ukrainy. : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Internet-storinka Evrostatu. : <http://eppssso.eurostat.ec.europa.eu/>.
4. Ot transformacii – k obschestvu dlja vseh: Regional'nyj doklad o chelovecheskom razvitii. – Bratislava, 2011. – 132 p.

ДАНИ ПРО АВТОРА

Коваль Світлана Петрівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри політичної економії ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Коваль Светлана Петровна, кандидат экономических наук, доцент кафедры политической экономики ГБУЗ «Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды»

DATA ABOUT THE AUTHOR

Koval' Svitlana Petrivna, Ph.D. in Economical Sciences, Docent of Chair of Political Economy SHEE «Pereyaslav-Khmel'nyc'kyi State Pedagogic University named Grygoriy Skovoroda»

УДК 659:339.13:51

РИНОК ЗЕМЛІ: ПЕРЕВАГИ І ЗАГРОЗИ

**Лисецький А.С.,
Паламарчук О.М.,
Чабан Г.В.**

Предмет роботи: моделювання господарських систем засобами інформаційних систем в умовах посилення вимог до якості роботи сільськогосподарських підприємств, фермерських господарств і кооперативів.

Мета: є узагальнення деяких міркувань з приводу подальшого реформування земельних відносин, зокрема права на продаж і торгівлю земельними ділянками в Україні з урахуванням власного і зарубіжного досвіду.

Методологія: використано інструменти динамічного моделювання процесів виробництва, обміну та накопичення – основних потоків готівкових і матеріальних ресурсів.

Результати роботи: проведено дослідження історичного аналізу парадигми реформування сільського господарства України після розпаду СРСР і досвіду вирішення проблем фермерського господарства США. Проілюстровано методику вивчення економіки ферм штату Айова як еталон багатовекторного послідовного поєднання ринку і потоків готівки, земель, худоби та інших біологічних об'єктів.

Галузь застосування результатів: управління господарськими системами у галузі сільського господарства і фермерства.

Висновки: запропоновано запровадити відповідну систему обліку господарських формувань за стандартизованими економічними ознаками.

Ключові слова: моделювання, синтез, аналіз, ефективність, земельні відносини.

РЫНОК ЗЕМЛИ: ПРЕИМУЩЕСТВА И УГРОЗЫ

**Лисецкий А.С.,
Паламарчук О.Н.,
Чабан Г.В.**

Предмет работы: моделирование хозяйственных систем средствами информационных систем в условиях ужесточения требований к качеству работы сельскохозяйственных предприятий, фермерских хозяйств и кооперативов.

Цель: есть обобщение некоторых соображений по поводу дальнейшего реформирования земельных отношений, в частности права на продажу и торговлю земельными участками в Украине с учетом собственного и зарубежного опыта.

Методология: использовано инструменты динамического моделирования процессов производства, обмена и накопления - основных потоков наличных и материальных ресурсов.

Результаты работы: проведено исследование исторического анализа парадигмы реформирования сельского хозяйства Украины после распада СССР и опыта решения проблем фермерского хозяйства США. Проиллюстрировано методику изучения экономики ферм штата Айова